

Anmeldelser.

Sydslesvig I. Hedeegnene mellem Angel og Frisland. Udgivet ved Gunnar Knudsen og Knud Kretzschmer. 23×16 cm, 200 S., Ill., 1 Kort. København 1933. (C. A. Reitzel).

Paa Grænseforeningens Initiativ har man med ovennævnte Skrift indledet Udsendelsen af en Række Monografier, som samlet skal give en historisk-topografisk Skildring af Sydslesvig — dets stærkt vekslende Landdistrikter og dets betydningsfulde Købstæder. Hvert enkelt Bind skal bære Præget af at være en „Hjemstavnsbog“, der ganske vist ikke skrives af Mænd fra den paagældende Hjemegn selv, men dog af Forfattere, som ved Selvsyn og personlige Forbindelser med Egnen maa siges at være fuldt ud kvalificerede til Opgavens Løsning. Hvad man tilstræber er nemlig Smaaafhandlinger, som ikke alene i let læselig og fængslende Form redegør for de særlige Landskabs- og Kulturforhold i Sydslesvig, men som tillige hviler paa et videnskabeligt Kendskab til det Stof, der skal fremlægges.

Dispositionen af dette er i det foreliggende Bind den hyppigst benyttede, og den som vel ogsaa i de fleste Tilfælde vil vise sig at være den mest anvendelige. Først redegøres der (af Adjunkt *Knud Olrik*) for det rent landskabelige — for de enkelte Egenes Karakterpræg, for Veje og Hvilesteder, Fauna og Flora, Udsigtspunkter og nationale Forhold, alt skrevet i Form af „en Tur gennem Mellem-slesvigs Hedeegne“ og med tydelig — og frugtbar — Paavirkning af en Mester i Faget: H. V. Clausen. Derefter følger Afsnit om Landskabets Udvikling i den mellem-slesvigske Geest (Prof. *Knud Jessen*), Oldtidsminderne (Museumsinspektør, Dr. phil. *Johs. Brøndsted*), de mellem-slesvigske Stednavne (cand. mag. *Anders Bjerrum*), det danske Sprog i Mellem- og Sydslesvig (Dr. phil. *Marius Kristensen*), Landsbykirkerne (Museumsinspektør *Chr. Axel Jensen*), den mellem-slesvigske Hedeegns gamle Byggeskik (Arkitekt *H. Zangen-*

berg), dens ældre Bondekultur og Folkeminder (Forf. August F. Schmidt), det „officielle“ Sprog (Arkivar, Dr. phil. Holger Hjelholt) og endelig til Slut en kortfattet Oversigt over Egnens Historie, bl. a. den administrative og national-politiske Udvikling (Lektor Knud Kretzschmer). Som man ser, er de allerfleste Sider af Kulturlivet blevet belyst, og naar Bindet har skullet holdes inden for det paa Forhaand fastsatte Sidetal (c. 200), har det vel næppe været muligt at faa mere med. Jeg vilde dog have fundet det i høj Grad ønskeligt, om der ganske kortfattet var blevet fremlagt et statistisk Materiale til Belysning af Befolkningens Talstørrelse i det sidste Hundredaar, dens S sammensætning, Erhverv, Udnyttelse af Jorden o. s. v. Under de herskende politiske Forhold vilde det maaske have vist sig ugørligt at skaffe Tallene fra de seneste Tællinger frem (hviket var en medvirkende Aarsag til, at man opgav den oprindelige Plan: en sydslesvigsk „Trap“); men fra de tidligere Tællinger er saa omfattende et Materiale gjort tilgængeligt, at man paa Grundlag heraf kunde have tegnet et højst interessant Billede af de paagældende Befolkningsforhold. Den „statistiske Oversigt over Mellemslesvigs Sogne“, som findes S. 198—99, giver langt fra tilstrækkeligt, idet den kun angiver Sognenes Areal i ha, deres Folketal c. 1860 og 1925, samt de danske Stemmer ved de to Valg i 1867 og ved Folkeafstemningen i 1920.

Det er unødvendigt kritisk at vurdere de enkelte Afhandlinger i Bogen. Saa at sige alle Forfatterne er velkendte for Læserne, og de repræsenterer hver for sig den fyldigste Viden, vi i Øjeblikket sidder inde med paa de specielle Omraader, man har overladt til deres Behandling. Væsentligere er det, da Bindet fremtræder som det første i en kommende Række, at gøre et Par Bemærkninger om den redaktionelle Del af Arbejdet — i Haab om, at der i følgende Bind maa kunne tages Hensyn til eventuelt berettigede Indvendinger.

Det forekommer mig saaledes, at *Billedstoffet* i enkelte Afsnit kunde have været bedre (Stednavnene) eller bedre valgt (den nuværende kulturelle Kamp), medens det i andre burde have været ikke saa lidt rigeligere (Landsbykirkerne). Naturligvis er det i første Række et Pengespørgsmaal; men naar der ofres saa meget paa Teksten og Udstyret, bør Fremskaffelsen af det nødvendige Billedmateriale ikke skydes til Side. Uheldigere er det dog, at de givne *Litteraturhenviisninger* er højst ulige fordelt og alle meget magre. Enkelte Afsnit savner dem helt, andre har dem, men ikke affattet efter et bestemt Princip, der gør dem let anvendelige. Hvis Bogen skal kunne bruges ved Selvstudium (hvilket øjensynligt er Tanken), maa der lægges stor Vægt paa fyldige og systematisk bearbej-

dede Litteraturhenvisninger — en Opgave, som erfaringsmæssigt ikke kan overlades til de enkelte Forfattere, men som Punkt for Punkt maa kontrolleres af Redaktionen.

Det forekommer mig, at det er en saa ypperlig Tanke, der ligger til Grund for Grænseforeningens sydslesvigske Bogrække, dens første Bind er fra Tekstens Side saa uangribeligt i national-politisk og saa værdifuldt i saglig Henseende, at de Indvendinger, jeg oven for har rejst mod Redaktionen, kun skal opfattes som en Kærlighedserklæring: ingen ønsker varmere end jeg, at danske Forskere maa føle Trang til at tage sydslesvigske Emner op til Undersøgelse og til at redegøre for deres Resultater paa en Maade, som Menigmand kan forstaa og værdsætte. Det er *Gunnar Knudsen* og *Knud Kretzschmers* Ære, at de i det først udkomne Bind har kunnet samle en saa fyldig Repræsentation for dansk Forskning, og det er sikkert enhver Læsers Haab, at de maa have Lykke til yderligere at udvide Forfatterkredsen og at finde unge, hidtil ukendte Medarbejdere, naar de inden længe gaar i Gang med Sydslesvig II: Angel.

Vilh. la Cour.

E. W. Gilbert: *The Exploration of Western America 1800-1850.*

11×22 cm, 233 Sider med 34 Kort og Ill. The University Press, Cambridge 1933.

Forbindelsen mellem geografisk og historisk Videnskab har før vist sig at give gode Resultater; — det er naturligt herhjemme, naar Talen er om N.-Amerika, at tænke paa Prof. Steensbys Arbejder over „Vinland“s Beliggenhed, Arbejder i hvilke geografiske Metoder anvendtes til Underbygning af en historisk Hypothese.

Gilberts historisk-geografiske Arbejde er af en anden Karakter; her er det historiske Stof klart belyst. Opgaven, der stilles, er at udrede, hvilke geografiske Faktorer der har været bestemmende for Udviklingsgangen — territorialt og tidsmæssigt — i N.W.-Amerikas Opdagelseshistorie. Opgavens Behandling er saa smukt et Arbejde, at det — sin lokale Karakter til Trods — kan paaregne almindelig Opmærksomhed, forsaavidt som Naturforholdenes Indflydelse paa Menneskehedens Udbredelsesveje er et Spørgsmaal af almén-geografisk Interesse.

Netop til Løsning af en saadan Opgave har Forf. i N.W.-Amerikas Opdagelseshistorie valgt et velegnet Stof, idet alle Begivenheder er udspillet de sidste 100 Aar og derfor kendt i alle Enkeltheder. Men overraskende er den Tanke, at de Egne, de transkontinentale Ekspresser gennemfarer mellem Mississippi og V.-Kysten — ca. $\frac{1}{2}$ af U. S. A.'s Areal — var praktisk talt ukendt for et Aarhundrede